

УДК 79 81'276.6'373.612.2=111=161.2

В.В. КРАСНОЩОК,
*кандидат філологічних наук,
викладач кафедри філософії та іноземної філології
Донецького національного медичного університету
(м. Кропивницький)*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТЕХНІЧНИХ ТЕРМІНІВ, УТВОРЕНИХ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТАФОРИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Стаття присвячена дослідженню метафоричного складу політехнічної термінології та з'ясуванню основних типів термінотворчих метафор. Розгляд основних типів семантичних співвідношень порівнюваного складу термінологічної лексики в англійській у порівнянні з українською мовами, а саме – відношення включення, перетину, безеквівалентності та еквівалентності; виокремлення основних семантичних та тематичних груп термінотворчих метафор.

Ключові слова: метафора, політехнічні терміни, спосіб номінації, семантичний зв'язок, порівняльний аналіз.

За останні півстоліття питання термінотворення в англійській та українській мовах привертають велику увагу. Особливо детально розвідками у галузі творення термінів займалися В.І. Карабан [1], Т.І. Панько, І.М. Кочан, Г.П. Мацюк [2]. Значну увагу метафорі у ролі утворення термінів приділяли Н.Д. Арутюнова [3; 4; 5], Д. Лакофф [6; 7] та інші. На проблемах творення політехнічних термінів акцентували свої дослідження такі лінгвісти як О. Литвин та В.А. Павловський. За останні десятиліття напрям лінгвістичних досліджень був дещо змінений, що зумовлено збагаченням методів дослідження та взаємодією лексичної системи мови з іншими лінгвістичними рівнями, а також впливом позамовних факторів. Розгляд проблем творення наукових термінів, зокрема політехнічних, та виявлення ролі метафори в їх творенні є характерним для сучасних мовознавчих досліджень, однак комплексне дослідження політехнічних термінів під таким кутом зору ще не знайшло повного відображення у наукових працях.

Серед питань, що досі потребують подальшої наукової розробки, важливе місце посідає питання про види метафор, які активно задіяні у творенні термінів політехнічної галузі в англійській мові, а також про відповідні процеси термінотворення в українській мові.

Відомо, що категорія еквівалентності вважається центральною та універсальною при дослідженні різного роду взаємовідносин мовних одиниць на системному рівні. Так як основна мета нашого аналізу полягає у встановленні метафоричного складу політехнічної термінології та з'ясування основних типів термінотворчих метафор, доцільним виявляється винайдення основних типів семантичних співвідношень порівнюваного складу термінологічної лексики в англійській у порівнянні з українською мовами, а саме – відношення включення, перетину, безеквівалентності та еквівалентності; виокремлення основних семантичних та тематичних груп термінотворчих метафор.

Зважаючи на характер даного дослідження зауважимо, що співставний розгляд політехнічної термінології, що утворилася шляхом метафоризації, передбачає чітке розмежування основних аспектів контрактивного мовознавства, зокрема лексикології: семасіологічного та ономасіологічного.

До семасіологічних параметрів співставлення відносимо такі параметри плану змісту одиниць, що порівнюються, за якими можливо виявити розбіжності в семантичному наповненні лексичних еквівалентів мов [8, с. 153]: обсяг та зміст когнітивного (предметно-логічного), граматичного, стилістичного та інших компонентів лексичного значення, а також функціонально-стильову приналежність (розходження слів з точки зору їх вжитку), частотність, архаїчність та інші ознаки. Особливий семасіологічний параметр співставлення являє собою семантичну стратифікацію слів, тобто закріпленість їх лексико-семантичного змісту за окремою семемою чи відтінком значення, віднесеність до прямого чи переносного значення.

Виходячи з того, що ономасіологічний аспект направлений на співвіднесеність мовних одиниць з позамовним предметним світом в межах прийомів та способів номінації, до ономасіологічних параметрів відносять такі ознаки, які виявляють розходження слів у способі номінації. Сюди включають [8, с. 153]: джерело, структуру, мотивацію, форму номінації (слово, словосполучення) та інші ознаки.

Співставлення метафоричних політехнічних термінів виявило ряд специфічних особливостей двох мов у використанні способу номінації. Зокрема, у використанні метафори виявлені такі відмінності:

У способі номінації.

Найменування одного й того самого предмета в українській мові створюється словосполученням, а в англійській мові – за допомогою метафоричного переосмислення. Наприклад:

1) *diagonal* /букв. діагональ / (мор.) *рибина на теоретичній схемі вертежу*;

2) *displacer* /букв. витискувач / *родзинка – великий заповнювач бетону*;

У зовнішній структурі.

При створенні нової номінації шляхом метафоричного переносу вихідне слово-основа може залишатися незмінним (повна метафора), наприклад,

3) *jaw* /щелепа / 1) *частина тіла та* 2) *щелепа трубного ключа*;

4) *finger* /букв. палець – частина тіла / – (авт.) *палець, бігунок*;

5) *head* /голова / 1) *частина тіла та* 2) *голівка як насадка. (зменшувальна форма слова)*;

Як бачимо з прикладів, зазначених вище, метафоричний перенос значення в українській мові може супроводжуватися частковою зміною структури основного значення слова (часткова метафора) [9, с. 3]. В цьому випадку формується не лише перенесення назви, а й утворення нової лексеми. Таким чином, українські терміни метафори в деяких випадках відрізняються від слів, від яких вони походять, і які є словами широкого вжитку.

6) *daisy wheel* /букв. ромашка, колесо, валик / – *пелюстковий шрифтоносіє, пелюстковий літерносіє, «ромашка»*.

Специфіка різниці даного роду полягає у незмінній структурі метафоричного політехнічного терміну в англійських відповідниках на відміну від українських, де відбувається утворення нової лексеми, а не тільки процес перенесення назви.

В обсязі номінації.

Показовими є особливості номінації термінів-метафор по відношенню до обсягу поняття, які вони виражають (так звані індивідуалізовані та узагальнені номінації) [9, с. 272]. Тут науковці розрізняють гіпероніми (слова з широким значенням) та гіпоніми (слова, що виражають більш вузькі поняття). У міжмовному плані процес звуження спостерігається, наприклад, коли українському терміну відповідають в англійській мові декілька термінів з вузькими значеннями (приклади 7, 8), а процес розширення значення – коли декільком українським термінам відповідає один англійський, але його значення охоплює значення українських еквівалентів (приклад 9):

7) *укр. «вуса» – рід захвату, яким гафель чи гик (рангоутні дерева) обхвачують мачту; англ. «moustaches» – вуса у бушприта; gaff whiskers – вуса у гафеля; whoop whiskers – вуса у гика.*

8) *укр. голівка (стосовно будь якого технічного пристрою) – англ. head (пристрою для копіювання звуків) cartridge, (крюкової голки) beard, cap, capping, (екструдера) die, (шатуна) end, (бовта, заклепки, рельсу) head, (гури) weight knob, (штифта) knob, (різцю) nose, (мартеновської пічки, горілки) port, (зразку) grip portion, tip, (графопобудувача) turrent;*

9) укр. *гребінь, воріт, вінчик, манжета, повзунок, пояс, ригель, хомут, шайба, шийка (метал.)* – англ. *collar*

Проблема встановлення основних типів міжмовних лексичних відносин залишається поки відкритою для порівняльної лексикології. Причини ситуації, що склалася, пояснюються, очевидно, дуже великою різноманітністю семантичних кореляцій, котрі існують як між лексичними одиницями різного рівня, так і між різними мовами [8, с. 122]. В даному дослідженні ми користуємося класифікацією можливих типів лексико-семантичних відношень, запропонованою В.М. Манакіним [8, с. 123]. Науковець поділяє всю різноманітність слів, що співставляються на 3 основні типи:

- 1) повне співпадіння (еквівалентність) лексичного значення в обох мовах;
- 2) часткове співпадіння (з двома різновидами – включення та перетину);
- 3) неспівпадіння (виключення).

З поняттям еквівалентності стикається кожен лінгвіст, що займається міжмовними порівняннями. Вважається, що категорія еквівалентності є центральною та універсальною при дослідженні різного роду взаємовідносин мовних одиниць на системному рівні. Еквівалентність розуміється зазвичай як рівноцінність, рівнозначність [10, с. 584]. Виходячи з цього, еквівалентними (чи «взаємо еквівалентними» за В. Манакіним) необхідно вважати такі одиниці А та В, які повністю співпадають за всіма ознаками всередині системи, що співставляється, тобто одиниці, між якими встановлюється відношення рівнозначності. Так, вважається, що абсолютно рівнозначними чи взаємо еквівалентними є метафоричні терміни типу:

10) *плече – upper arm, люлька (опора) – cradle, палець, бігунок – finger.*

Хоча, слід додати, що на думку А.Є. Супруна, значна частина лексики має різний об'єм чи різноманітні відтінки значення, незалежно від того, співпадають чи не співпадають ці слова за формою [11, с. 30].

Якщо ж виходити з необхідності об'єднання ономазіологічного, семасіологічного та епідигматичного аспектів при аналізі лексико-семантичних еквівалентів в порівнюваних мовах, то кількість взаємоеквівалентних слів навіть у близькоспоріднених мовах дорівнюватиме нулю. Але таке об'єднання виявляється важливим лише в загальнотеоретичному плані для доказу різного моделювання спеціальними національно-мовними культурами єдиного когнітивно-семантичного континууму. В практичному ж відношенні ми стикаємося з необхідністю відхилення від постулату про відсутність однакових слів в лексичному складі метафоричних політехнічних термінів в англійській та українській мовах.

- 11) *hollow die – матриця для пресування труб;*
- 12) *home-going motor гребінний електродвигун аварійного ходу;*
- 13) *young blow – припинення дуття раніше повного обезуглерожування;*

Категорія еквівалентності сприймається з певною долею умовності і підводить під себе лише такі лексико-семантичні відповідності, які мають максимальне співпадіння в складі семантичних ознак, які входять в структуру їх лексичних значень.

Відношення включення означає, що в значенні терміну однієї мови знаходиться більше сем, чим в значенні слова-еквіваленту іншої мови, тобто семний склад значення слова мови А включає всі значення терміну мови В плюс якісь семи чи навпаки [8, с. 131]. Наприклад:

14) англійський термін *hammer* включає в своє значення семемний склад українського *баба*, що утворився за допомогою метафори: «*a tool with a heavy metal part used for hitting nails into wood*» плюс інші семи: «*metal part on a long handle*»;

15) англ. *ghost image* «*a second image on a television picture*» = «подвійне телевізійне зображення» + «*that is not clear*».

Відношення включення, на думку лінгвістів, є дуже важливим показником в компаративістиці. Відношення включення є показником того, що в одній мові той чи інший предмет не має спеціальної назви, тобто невизначене поняття, що існує в свідомості носіїв мови у вигляді комплексу семантичних ознак, не закріплено окремим словесним знаком, і для вираження даного поняття використовується назва більшого класу предметів, в той час як в іншій мові явище, що йому відповідає виокремлюється окремою семемою.

Для визначення членів відношення включення загальноприйняте вживання термінів гіпоніму та гіпероніму. Гіперонімія, як відомо, – це не диференційованість значень однієї мови по відношенню до іншої, де ці значення диференціюються (гіпонімія) [8, с. 131]. Гіперо-гіпонімічні різноманітності зустрічаються в різних мовах і поширюється на широкі пласти лексики, в тому числі на політехнічну термінологію. Порівняймо:

16) укр. «пiч» співвідноситься з англійськими термінами *broiler, furnace, heater, oven, stove, big mother*

Аналізуючи термінологічну метафоричну лексику англійської та української мов ми помітили, що значення англійських політехнічних термінів є більш загальним порівняно з українськими:

17) англ. «*gun*» = укр. *шпур, перфоратор, інжектор, розпилювач, зварювальні кліщі, електронна пушка*.

Відношення перетину спостерігається у тих випадках, коли значення начебто накладається одне на одне, але у кожного з них залишається частина, яка не накладається. Для співвідношення перетину можна використовувати термін гетеронімія, який стоїть на одному щаблі з гіпонімією та гіперонімією. Гіперонімія означають родові поняття, а гіпонімія – видові. Цей тип відносин об'єднує такі пари лексико-семантичних співвідношень мов, що порівнюються, які означають трохи різні, але дуже схожі за своєю природою та функціям денотати та уявлення про них. Розглянемо приклад:

18) англ. *grain saving guard* «*a thing that is fitted to a machine to protect against damage or injury*» – укр. *ліфтер «приспособлення, що приєднується до жниварок і комбайнів для підняття полеглих рослин перед їх зрізанням, скошенням»*.

Оскільки з'язок між термінами гіперонімія – гіпонімія відбиває взаємозалежність між родовим та видовим поняттям, в яких акумульований увесь теоретичний досвід, набутий конкретною наукою, можемо вважати гіперо-гіпонімічні відношення термінів універсальним способом системної організації конкретної термінології.

Перетин (накладання) лексичних значень не відноситься до широко поширеного явища при міжмовних співставленнях, в нашому випадку, в англійській та українській мовах. Але з точки зору контрастивного аналізу являє собою досить цікавий матеріал. В особливості це відноситься до тих термінів та термінологічних сполучень політехнічної сфери, які виходять з одних архетипних концептів, але з часом змінюють свою семантику, зберігаючи при цьому ядерні семи концептуального прототипу. Так, розглянемо приклади:

19) в англ. термінологічному сполученні «*grained plate*» лексема «*plate*», що спочатку означала «*a flat and usually round dish that you eat from or serve food from*», трохи змінює свою семантику, зберігаючи при цьому семи «*flat*», «*dish*» і відповідає українському «*зернова формна пластина*».

Зауважимо, що відношення перетину може торкатися коннотативно-прагматичного рівня слів. І не всюди тут задіяна лексична семантика. Іноді лише достатньо співставити стилістичні особливості, але цей аспект не є завданням нашої роботи.

Доцільною ілюстрацією міжмовного перетину значень слів є спостереження А. Вежицької щодо способів представлення абстрактних концептів в різних мовах. Науковець подає свої спостереження не прив'язуючи матеріал до термінології, але вважаємо доцільним розглянути їх і стосовно термінологічного загалу англійської та української мов [12, с. 384]. Авторка стверджує, що мовна концептуалізація понять – результат складного переплетення різних сторін того, що називають етнічною ментальністю. Якими б близькими не здавалися концепти, а відтак і їх лінгвістичні дублети (слова), різних культур, вони, скоріше за все будуть у відносинах перетину і навряд чи повного співпадіння, особливо якщо це ключові поняття на позначення основних термінологічних понять. Зауважимо, що це не означає, що дані лексеми неможливо перекласти з англійської на українську мови адекватно. Переклад можливий, як це видно з попередніх прикладів, універсальність сем та їх комбінацій дозволяє комбінувати будь-які значення.

Отже, як різні мови знаходяться по відношенню один до одного у відносинах відмінності, так і окремі, навіть в цілому еквівалентні в своїх значеннях метафоричні терміни є взаємоеквівалентними лише умовно. Ступінь еквівалентності двох термінів, що співпадають за своїми значеннями та є такими, що співставляються визначається ступенем

їх смислових різноманітностей: найбільш еквівалентними (чи взаємо еквівалентними) прийнято вважати такі терміни та термінологічні сполуки, що мають мінімальні розбіжності в смисловій структурі. Крайніми межами, що визначають семантичну дистанцію між лексичними одиницями (в нашому випадку політехнічними термінами) є, як уже зазначалося, відношення повного співпадіння, еквівалентності (умовної), і, повного неспівпадіння (включення) чи без еквівалентності.

До відношення безеквівалентності відносяться слова, семантика яких співвідноситься з визначенням специфічних для певної культури реалій. І реалії, і слова, що їх позначають, є унікальними, єдиними в своєму роді, тому їх нема з чим співставляти чи порівнювати. В фактичному матеріалі, який ми дібрали зі словників методом суцільної вибірки, відсутні лексеми на позначення політехнічних понять, які не мали б відповідників в англійській чи українській мовах.

Зважаючи на схожі загальні тенденції у процесі номінації нових понять в обох мовах, а також завдяки впливу екстралінгвістичних факторів (науково-технічна революція, процеси глобалізації та інтеграції) вважаємо логічним те, що в досліджуваному нами фактичному матеріалі не було дібрано прикладів, які б ілюстрували безеквівалентні терміни, утворені шляхом метафоризації.

Рівень переосмислення різних слів для найменування одного об'єкту.

Співставний аналіз виявив випадки різноманітних метафоричних переносів, які застосовуються для номінації одного й того ж предмета. Наприклад:

20) *arm* – плече (маніпулятора), *branch* – плече (ел.) перегін;

21) *deflector sill* (букв. поріз) – носок водозливної плотини;

22) *bird cage* – люлька, що закривається (для під'єму персоналу на морське дно);

23) *cactus grab* – багаточелюсний грейфер

Розходження у багатозначності.

Багатозначний англійський метафоричний термін уточнює своє значення у зв'язку з іншими словами в межах того мікро контексту, яким виявляється словосполучення, тоді як українська мова в якості еквіваленту подає цілий ряд самостійних відповідників, як образних, так і описових. Отже, англійський політехнічний термін – в світлі цього – має відносно меншу самостійність, ніж український і в рамках словосполучення може міняти свою метафоричну направленість. Наприклад:

24) *eye of hurricane* /букв. око бурі / – око тропічного циклону;

a-ka eye – металевий зашморг (що кріпиться до одягу за допомогою преси);

autronic eye – електричний пристрій для автоматичного переключення світла фар;

joint eye – цапфа (для кріплення циліндра);

thread eye – вушко прикріплювача нитки;

tuning eye – електронний індикатор настройки.

Розходження у виборі слів для метафоричного переосмислення в межах однієї лексико-семантичної групи.

З нашої точки зору вартим уваги є те, що тематика слів, які отримали метафоричне переосмислення, приблизно однакова в обох порівнюваних мовах, тобто використовуються назви частин тіла людини, назви тварин, речей домашнього вжитку та ін. Але помічено, що в межах однієї й тієї ж лексико-семантичної групи до переносного значення вдаються різні слова. Окрім того важливим, на наш погляд, є ступінь інтенсивності вживання переносного значення, який є різним в англійській у порівнянні з українською мовою в тій чи іншій лексико-семантичній групі. Так, в українській політехнічній термінології метафорично вживаються лише декілька назв тварин (кішка, собака), а в англійській термінології, навпаки, всебічно представлений тваринний світ (*cat, dog, bear, mouse, fish*):

25) *cat eyes* – частки каучука в резиновою клеї;

dog anchor – (плотн.) скоба;

bear-tap runner – отвір для випуску «козла» (метал)

mouse bites – нерівні кінці металізації

fish bar – стикова накладка

Міжмовні розходження образної основи термінів.

Розходження такого типу пов'язані з різницею у внутрішній формі метафоричних термінів, тобто в тому образі, який є основою назви. Велика кількість різноманітних речей

та явищ об'єктивної дійсності можуть мати схожі чи однакові ознаки. Цей факт є причиною для загальних назв різних предметів. Розглянемо приклад:

26) Так, у частини одягу «рукав» та у технічного терміну «рукав» – *sleeve* – *шармотна муфта, циліндричний контакт, обмотка, ізоляційна трубка* такою спільною релевантною ознакою є форма. В результаті друге (метафоричне) поняття отримало ту ж назву. В обох мовах це поняття має однакову образну основу.

Однак, зауважимо, що, як, показав співставний аналіз, трапляються випадки, коли для позначення одного й того ж поняття англійська та українська мови застосовують різні співставлення:

27) Так зміщення в передачі реалій спостерігається в терміні «*гніздо для балки*», еквівалентом якого в англійській термінології є «*wall rocket*» /*букв. кишеня у стіні*/.

Характер ознаки, що виділяється під час номінації може бути різноманітним. Помічено, що одному ж і тому ж об'єкту номінації носіями мов можуть бути приписані діаметрально протилежні кваліфікаційні характеристики:

28) Так *частина ковальні в укр. мові дістала назви «рогу»*, тобто основою для створення образу послужила частина тіла тварини, а в англійській мові це ж поняття позначається назвою «*beak*» (*букв. клюв*), хоч «*horn*» (*букв. ріг*) також є вживаною.

Показовими в даному випадку є також наступні приклади:

29) *sage shoe* – *лапа клітки (гірн.)*;

30) *tongue* /*букв. язик* / – *лапка (преса, шв. машини)*;

Таким чином, як випадки однакової образності, так і виявлені розходження дозволяють стверджувати, що політехнічні терміни-метафори обох мов, що створювалися носіями певної нації, віддзеркалюють психологію носіїв даної мови, національні особливості повсякденного життя, історії народу, і, мають велике значення для розуміння сутності метафоричних термінів-метафор у політехнічній сфері.

Розходження в семантичних типах найменувань.

Велика кількість англійських термінів та термінологічних сполучень утворилася в результаті метафоричного переосмислення слів загального вжитку. Співставний аналіз виявив різницю такого роду у 199 випадках з 300 (відповідно 66,4 %). Відсутність метафори в деяких випадках в українській мові вказує на тенденцію розмежування в ньому спеціальної термінології та загальноживованої лексики. Розглянемо приклад:

31) *chimney neck* – *димохід*;

32) *bird's-mouth* – *трикутний паз (для з'єднання дерев'яних елементів)*;

Таким чином, одне і теж поняття, що існує в порівнюваних мовах, в українській мові позначається нейтральним словом, а в англійській, найчастіше, переосмисленим старим поняттям.

Все вище зазначене дозволяє зробити висновок про те, що розгляд смислового семантичного зв'язку між словом і терміном виявляє особливості, які є визначальними для переходу слова загального вжитку в термін. Виникнення термінологічного значення у слова загального вжитку відбувається шляхом метафоричного переносу назви на основі подібності предметів за формою, функцією, за аналогією розташування тощо. Такий спосіб утворення термінів відрізняється від інших тим, що, якщо в інших випадках для вираження нового поняття створюється нова форма, то тут стара форма набуває нового змісту, тобто використовується слово, яке вже існувало раніше в мові.

Для уточнення нового, вузько спеціального значення нове метафоричне поняття – термін має визначальний компонент в різному граматичному оформленні, який є тим мікро контекстом, який пояснює значення слова.

Список використаних джерел

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Ч II. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі / В.І. Карабан. – Вінниця: Нова Книга, 2001. – 303 с.
2. Панько Т.І. Українське термінознавство / Т.І. Панько, І.М. Кочан, Г.П. Мацюк. – Львів: Світ, 1994. – 216 с.
3. Арутюнова Н.Д. Теория метафоры / Н.Д. Арутюнова. – М.: Прогресс, 1990. – 512 с.

4. Арутюнова Н.Д. Время: Модели и метафоры / Н.Д. Арутюнова // Логический анализ языка. – М.: Наука, 1997. – С. 51–61.
5. Арутюнова Н.Д. Образ, метафора, символ в контексте жизни и культуры / Н.Д. Арутюнова // *Rex philologica*. – М.; Л.: Наука, 1990. – С. 71–88.
6. Лакофф Дж. Лингвистические гештальты / Дж. Лакофф // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1981. – 567 с.
7. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем: Пер. с англ. / Дж. Лакофф, М. Джонсон. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 256 с.
8. Манакин В.М. Сопоставительная лексикология / В.М. Манакин. – К.: Знання, 2004. – 326 с.
9. Гак В.Г. Сопоставительная лексикология / В.Г. Гак. – М.: Международные отношения, 1977. – 264 с.
10. Словарь иностранных слов / Под ред. В.И. Лехина. – М.: Русский язык, 1988. – 624 с.
11. Супрун А.Е. Лексическая типология славянских языков / А.Е. Супрун. – Минск: Изд-во БГУ, 1985. – 46 с.
12. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание / А. Вежбицкая. – М.: Русские словари, 1997. – 416 с.

References

1. Karaban, V.I. *Pereklad anhliiskoi naukovoї i tekhnichnoi literatury. Ch II. Leksychni, terminologichni ta zhanrovo-stylistychni trudnoshchi* [Translation of English scientific and technical literature. Part II. Lexical, terminological and genre-stylistic difficulties]. Vinnytsia, Nova Knyha Publ., 2001, 303 p.
2. Panko, T.I., Kochan, I.M., Matsiuk, H.P. *Ukrainske terminoznavstvo* [Ukrainian terminology]. Lviv, Svit Publ., 1994, 216 p.
3. Arutiunova, N.D. *Teoriya metafory* [Theory of metaphor]. Moscow, Prohress Publ., 1990, 512 p.
4. Arutiunova, N.D. *Modeli i metafory* [Models and Metaphors]. *Lohycheskyi analiz yazyka* [Logical analysis of the language]. Moscow, Nauka Publ., 1997, pp. 51-61.
5. Arutiunova, N.D. *Obraz, metafora, symvol v kontekste zhyzny y kultury* [Image, metaphor, symbol in the context of life and culture]. *Rex philologica* [Rex philologica]. Moscow, Leningrad, Nauka Publ., 1990, pp. 71-88.
6. Lakoff, Dzh. *Novoe v zarubezhnoi linyhvystryke* [New in foreign linguistics]. Moscow, Prohress Publ., 1981, 567 p.
7. Lakoff, Dzh., Dzhonson, M. *Metafor, kotorymy my zhyvem* [Metaphors we live by]. Moscow, Edytoryal URSS Publ., 2004, 256 p.
8. Manakyn, V.M. *Sopostavytelnaia leksykologhiya* [Comparative lexicology]. Kyiv, Znannia Publ., 2004, 326 p.
9. Hak, V.H. *Sopostavytelnaia leksykologhiya* [Comparative lexicology]. Moscow, Mezhdunarodnye otnosheniya Publ., 1997, 264 p.
10. Lekhin, V.I. (ed.) *Slovar ynostrannykh slov* [Dictionary of foreign words]. Moscow, Russkij jazyk Publ., 1988, 624 p.
11. Suprun, A.E. *Leksycheskaia typolohiya slavianskykh yazykov* [Lexical Typology of Slavic Languages]. Mynsk, Izd-vo BGU Publ., 1985, 46 p.
12. Vezhbytskaia, A. *Yazyk. Kultura. Poznanye* [Language, culture, knowledge]. Moscow, Russkie slovari Publ., 1997, 416 p.

Статья посвящена исследованию метафорического состава политехнической терминологии и выяснению основных типов терминологических метафор. Рассмотрение основных типов семантических соотношений сравниваемого состава терминологической лексики в английском по сравнению с украинским языками, а именно – отношение включения, пересечения, безэквивалентности и эквивалентности; выделение основных семантических и тематических групп терминологических метафор.

Ключевые слова: метафора, политехнические термины, способ номинации, семантическая связь, сравнительный анализ.

The article is devoted to the study of the metaphorical composition of polytechnical terminology and to the elucidation of the main types of terminological metaphors. It is known that the category of equivalence is considered to be central and universal in the study of various kinds of relations of language units at the system level.

Consideration of the main types of semantic correlations of the comparative composition of terminology in English compared to the Ukrainian language, namely – the relation of inclusion, intersection, without equivalence and equivalence; distinguishing the main semantic and thematic groups of terminological metaphors. How different languages are in relation to each other in the relations of difference, as well as individual, even in general equivalent in their meanings metaphorical terms are mutually equivalent only conditionally.

Key words: metaphor, polytechnical terms, nomination method, semantic relation, comparative analysis.

Одержано 21.03.2018.